

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

مروری بر مفاهیم طب ایرانی در حوزه ارولوژی

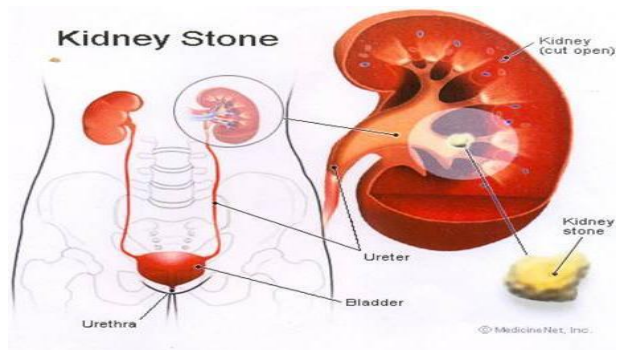

Mahmoud Babaeian
MD/ PhD
Persian Medicine Department
Faculty of Medicine
Isfahan University of Medical Sciences
Isfahan, Iran
Email: drbabaeian@ yahoo.com

فروردین ماه ۱۴۰۰ هجری شمسی

M.Babaeian. MD, PHD

کلیه یا گرده

- عضوی مهم از منظر طب ایرانی
- ارتباط عملکردی با اعضای مهم

(۱) کبد

(۲) قلب

(۳) ریه

مشارکت کبد با کلیه

- میان کبد (منبع قوای طبیعی) و کلیه ها مشارکت وجود دارد.
- بواسطه رگ طالعین: در عملکرد جداسازی آب از خون در این رگ و ورود آب با خون آمیخته از کبد و فرستادن به کلیه نقش دارد.
- گاهی امراض کلیه مشابه امراض کبد می شود با این تفاوت که در امراض کلیه بر خلاف امراض کبد، اشتها بالکل ساقط نمی شود.
- به کمک حالب ها (برانج یا موریها): دفع مائیت به سمت مثانه

قلب و کلیه

➤ ارتباط عضو رئیسه قلب (منبع قوه حیوانی): از طریق عروق شریانی

➤ نقش در دفع مواد زائد بخصوص

۱. هضم دوم (کبدی): ادرار

۲. هضم چهارم (عضوی): منی

مشارکت ریه با کلیه

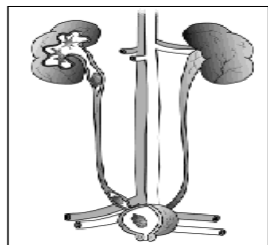
- در فراهم سازی بستر عملکرد خوب قلب (ریه ها) و کبد (کلیه ها).
- نقش مهم در تغذیه و گردش آب و مایعات بدن: تغذیه ریه ها بواسطه رگی از کلیه به سوی ششها رفته است (مانند ارتباط کلیه، ریه در منابع طب چینی).
- علامت مهم بوی بد دهان در بیماری های کلیوی

مقایسه تشریح کلیه

بر اساس متون طب سنتی و طب جدید

موضوع	بر اساس متون طب سنتی	بر اساس متون طب جدید
شکل	نیم دایره	عضو لوبیایی شکل
تعداد	۲	۲
جایگاه	کلیه‌ها پایین‌تر از کبد هستند تا انصباب صفرا و آب با سهولت صورت گیرد. کلیه سمت چپ پایین‌تر از کلیه سمت راست می‌باشد.	در خلف صفاق و در مجاورت جدار خلفی شکم قرار گرفته‌اند و توسط مهره‌ها از یکدیگر فاصله دارند. انتهای فوقانی کلیه‌ها در مجازات دنده ۱۱ و ۱۲ بوده و انتهای تحتانی آن‌ها در حدود سومین مهره کمری است. کلیه راست کمی پایین‌تر از کلیه چپ می‌باشد.
ناف کلیه	شریان، ورید و رگ (حالب)	شریان، ورید، کلیوی و لگنچه

مقایسه تشریح کلیه

بر اساس متون طب سنتی و طب جدید

ورید کلیوی چپ بلندتر از ورید کلیوی راست بوده و معمولاً شاخه‌های ورید آدرنال از بالا، ورید لومبار از پشت و ورید گونادال از پایین به آن وارد می‌شوند. ورید کلیوی راست معمولاً بدون دریافت شاخه وریدی دیگری به ورید اجوف تحتانی می‌ریزد.

معمولاً در هر طرف تنها یک شریان کلیوی وجود دارد که از آنورت شکمی منشعب می‌شود. در ۴۰ درصد از افراد، شریان‌های فرعی کلیوی نیز وجود دارند که اکثراً از آنورت جدا شده و موازی با شریان اصلی کلیه، از ناف و یا یکی از قطب‌های کلیه وارد این عضو می‌شوند.

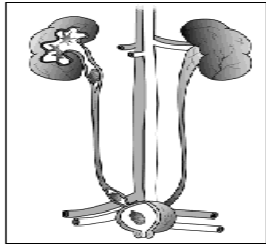
کلیه‌ها از شبکه عصبی کلیوی که خود عضو فرعی شبکه سلیاک محسوب می‌شود، عصب دریافت می‌کنند. الیاف این شبکه را اعصاب سمپاتیک T10 تا L1 که اکثراً وازوموتور هستند، تشکیل می‌دهند. رشته‌های عصبی آوران کلیه متعلق به سگمان‌های T10 تا L1 می‌باشند.

وریدها وظیفه رساندن خون کبدی را بر عهده دارند که هم کلیه می‌بایست مایع اضافی را از این خون پاکسازی کند و هم از قسمتی از آن را برای تغذیه خود استفاده کند. شاخه‌هایی از سیاهرگ کبد مسئول تخلیه وریدی کلیه می‌باشد. شریان‌های کلیه از شاخه نازل آنورت که وظیفه رساندن روح حیوانی و حرارت فریزی را به کلیه‌ها دارد، جدا می‌شوند.

خون‌رسانی
شریانی و وریدی

حس کلیه از فلاف عصبانی پوشاننده آن است که حس آن از اعصاب نخاعی می‌باشد.

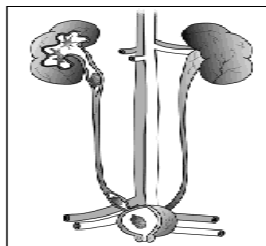
عصب‌گیری

مقایسه تشریح کلیه

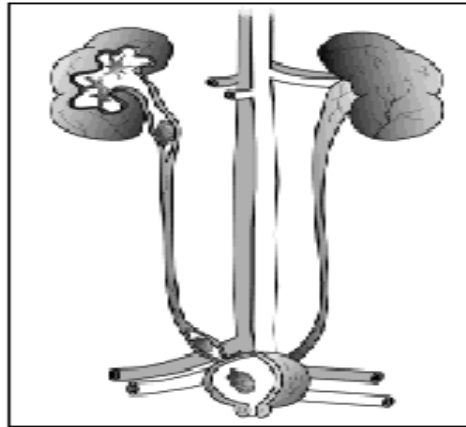
بر اساس متون طب سنتی و طب جدید

تخلیه لنگاوی	اشاره‌ای تشده است.	لنف کلیه‌ها به گره‌های لنگاوی آنورتیک خارجی که در مجاور مبدأ شریان‌های کلیوی قرار دارند، تخلیه می‌شود.
پوشش‌های کلیه	کلیه‌ها با غلاف عصبانی پوشیده شده و روی آن‌ها را شحمی گرفته است (پیه).	الف. کپسول لیفی (Fibrous Capsula) ب. چربی دور کلیوی (Perirenal Fat) ج. فاسیای کلیوی (Gerota) یا (Renal Fascia)
ساختمان عملکردی کلیه	عضوی مؤلف از لحم غلیظ، عروق، شرالین، فشایی غلیظ و حساس	الف. قشر کلیه (Cortex) که به رنگ قهوه‌ای متمایل به قرمز می‌باشد، بد بخش میانی (Medulla) با رنگ زرد کم‌رنگ و ج. فضای سینوس کلیه مدولای کلیه را حدوداً ۱۰ عدد جسم مخروطی به نام هرم‌های کلیوی (Renal Pyramid) تشکیل می‌دهند. رأس این هرم‌ها که پایله‌های کلیوی (Renal Papilla) نام دارند، در کالیس‌های کوچک برآمده می‌شوند.
فوق کلیه	با توجه به متون طب سنتی می‌توان استنباط کرد که همان پیه کلیه باشد.	غده‌ای که در بالای کلیه قرار دارد.

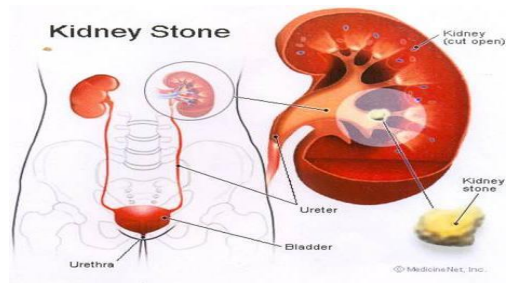

نکات مهم شرح حال و معاینه امراض کلیه

فروردین ماه ۱۴۰۰ هجری شمسی

M.Babaeian. MD, PHD

عوامل زمینه ایی

- سن
- جنس
- سحنه (هیكل) چاقی و لاغری
- شغل و سابقه ضربات و...
- عادات، مصرف داروها و مواد مخدر
- شهر سکونت اصلی، تأهل

فروردین ماه ۱۴۰۰ هجری شمسی

M.Babaeian. MD, PHD

بررسی وضعیت عصبی و روانی

- نزله و سینوزیت های مزمن (ضعف دماغی)
- مکان سردرد ها: به سمت عقب سر
- کیفیت خواب
- کیفیت تشنج های عضلانی (اسپاسم پشت ساق ها و کتف ها)
- مسایل روحی مانند وسواس، ترس، و اضطراب ... بویژه در مسایل جنسی

شرح حال سیستم قلبی عروقی

- گرمی یا سردی کل بدن
- توان بدنی و نوع نبض ها: مانند نبض سریع در حالات گرمی
- توان جنسی (اختلال نعوظ و زمان انزال) و تغییر آن با سردی یا گرمی
- احساس ضعف، غش یا تپش قلب در موقع فعالیت ها و بعد از نزدیکی
- نکته: به علت بعد قلب و مجاورت با اعضای سرد و کثرت نزول مائیت به کلیه، در کلیه بیشتر بیماری های سرد اتفاق می افتد.

شرح حال دستگاه گوارش و کبد

- ▶ اشتها، عطش، نفخ و علائم گوارشی، کبدی دیگر بخصوص بوی دهان
- ▶ سابقه پرخوری یا رژیم غذایی، وضعیت **تغذیه** (امتلا یا ضعف عام)
- ▶ بررسی **کم خونی**، رنگ و روی بدن (عملکرد کبد)
- ▶ حالات چهره بویژه جبهه و چشم: رنگ سفید، رصاصیت و کمودت در سردی و رنگ زرد و قرمز در دم، صفرا ... و تهیج الماقین
- ▶ حالات زبان: رنگ تنه، شکاف ها و بارهای پوششی مختلف

بررسی سیستم ادراری تناسلی

نکات مهم شرح حال و معاینه امراض کلیه

- ▶ ملمس پهلوها: گرمی و سردی در لمس
- ▶ احساس سنگینی و درد در کلیه
- ▶ رنگ پوست ناحیه کلیه ها
- ▶ احساس خارش، سوزش و تب
- ▶ احساس خستگی کمر یا **کمر درد مکرر** و سابقه سنگ کلیه (احتمال ضعف کلیوی)
- ▶ حالت انحنای پشت مانند پیران در علائم سوء مزاج بارد کلیه

بررسی سیستم ادراری تناسلی

- ▶ شدت (حرارت) یا ضعف (سردی) قوه باه
- ▶ خروج منی با احساس سوزش یا عدم حس خروج منی (ضعف کلیه یا سوء مزاج های تناسلی یا عفونت لگنی)
- ▶ میزان پرتاب منی و تغییر آن نسبت به گذشته (ضعف در عضلات لگن)
- ▶ حجم و رنگ منی و تغییر آن نسبت به قبل (سوء مزاج یا التهاب اعضای لگنی)

نکات مهم شرح حال و معاینه امراض کلیه

بررسی سیستم ادراری تناسلی

- ▶ امکان تب و سرعت قبول اورام حاره: سوءمزاج گرم
- ▶ دیابیطس حار در صورت گرمی مفرط: سوءمزاج گرم
- ▶ اندازه و فرم (شلی) آلت و بیضه و تغییر آن نسبت به قبل (ضعف و سوء مزاج دستگاه تناسلی) و سابقه جراحی یا ضربه به بیضه ها، وجود واریکوسل
- ▶ امتداد درد و ناراحتی تا بیضه طرف مبتلا: شک به سنگ
- ▶ احساس درد و احيانا خدر در پای طرف مبتلا: شک به سنگ

بررسی ادرار بیمار (قاروره شناسی)

- ▶ رنگ، حجم و مقدار، بوی، غلظت، صفا و کدورت ادرار
- ▶ وجود کف و زبد ادراری: وجود حباب در بالای ادرار می تواند دلیل مرض در کلیه و نشانه ازمان بیماری باشد (به شرطی که مربوط به تناول اغذیه غلیظه و تواتر تخمه نباشد).
- ▶ سرعت و اضطرار در دفع ادرار و چربی بالای ادرار: علایم سوءمزاج گرم
- ▶ سوزش و تکرر ادرار یا ترشح چرکی یا سابقه رفتار جنسی پرخطر (عفونت لگنی یا سوء مزاج)

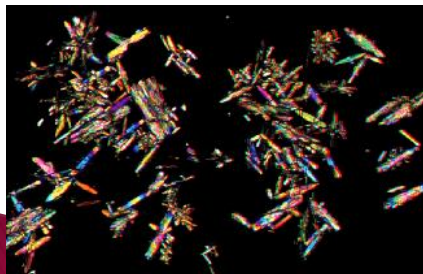

بررسی رسوب ادراری

طبیعی: ▶

رسوبی سفید یکنواخت لطیف نرم و متخلخل که با حرکت به سرعت

پراکنده و به کندی به حال نخست باز

نکات مهم شرح حال و معاینه امراض کلیه

فروردین ماه ۱۴۰۰ هجری شمسی

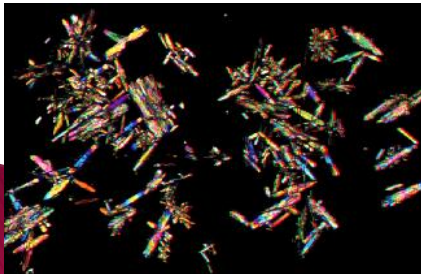
M.Babaeian. MD, PHD

انواع رسوب غیر طبیعی ادرار

نکات مهم شرح حال و معاینه امراض کلیه

- خراطی
- دشیشی
- لحمی
- دَسْمی
- مِدّی
- مخاطی
- شعری
- خمیری
- رملی
- رمادی
- علقی
- دموی

فروردین ماه ۱۴۰۰ هجری شمسی

M.Babaeian. MD, PHD

مثال رسوب غیر طبیعی ادرار

انواع خراطی

پوست اندازی مثانه

خراش کلیه

خراش اعضاء اصلی

احتراق در کبد و کلیه

▶ صفحه های سپید

▶ ورقه های گوشتی قرمز

▶ ورقه های خاکستری

▶ اجزاء کوچک سرخ

نکات مهم شرح حال و معاینه امراض کلیه

تدابیر درمانی در طب ایرانی

▶ اصلاح سبک زندگی

▶ درمان دارویی

▶ درمان غیردارویی

اصل مهم درمانی اصلاح سبک زندگی و پرهیزات

- ▶ ورزش معتدل لذت بخش
- ▶ پرهیز از طعام غلیظ سنگین، آب زیاد، ماست، دوغ، سرکه و ترشی (افراد سردمزاج)
- ▶ پرهیز از غذاهای بسیار گرم و خشک، تند و شور مزه زیاد (افراد گرم مزاج)
- ▶ خواب سرشب
- ▶ تفریح و شرکت در مجالس شادی و دوری از محیط پر استرس

اصل مهم درمانی اصلاح سبک زندگی و پرهیزات

- ▶ توجه به امر حفظ مواد ضروری و دفع مواد زائد
- ▶ پرهیز از کاربرد مدرات زیاد، معرقات و مسهلات قوی
- ▶ کاهش کار شدید و مداوم و نشستن زیاد
- ▶ ترک حمام طولانی (سونا) و عدم برخورد با باد سرد
- ▶ آمیزش حسب تقاضای بدن

اصل مهم درمانی اصلاح سبک زندگی و پرهیزات

- ▶ پرهیز از کاربرد زیاد داروهای غذایی و داروهای مطلق
  - اسپند، پونه، زیره، **آویشن**، سداب و تخم پنج انگشت، عدس
  - **خرنوب**، کاهو، گشنیز خشک، تخم خرفه و ترشی ها
  - مبردات شدید مانند مخدرات، نیلوفر، کافور، اسفرزه و گل سرخ

برخی مفاهیم دارویی در طب ایرانی

فروردین ماه ۱۴۰۰ هجری شمسی

M.Babaeian. MD, PHD

برخی مفاهیم دارویی در طب ایرانی

فروردین ماه ۱۴۰۰ هجری شمسی

M.Babaeian. MD, PHD

عملکرد داروها و غذاها

□ افعال کلی دارو:

- به کمک کیفیات چهارگانه حرارت، برودت، رطوبت و خشکی داروها می باشد.
- منافع آن به تمام بدن می رسد
- مزاج کلی را تغییر می دهد.
- مثال: کیفیت گرمی بخش مانند تسخین (گرم کردن)،
- مثال: برودت مانند تحلیل (از بین بردن یک ماده با ایجاد فاصله)

عملکرد داروها و غذاها

□ افعال شبه کلی دارو:

- افعال شبه کلیه تقریبا به همه بدن می رسد ولی محدودتر است.
- مانند داروی گرم که گرمابخش (مسخن) بوده و نتیجه آن خاصیت گشاینده (مفتح) است.

عملکرد داروها و غذاها

□ افعال جزئیه:

- فعل غذا یا دارو بر یک عضو یا بیماری خاص اثر دارد
- برخلاف افعال کلیه بر مزاج تاثیر ندارند
- **مانند نافع در مدیریت درمان سرطان**

مفاهیم دارویی

- **منضج:** یعنی اعتدال دهنده، دارویی که قوام اخلاط و مواد را تعدیل کرده و قابل دفع کند. غلیظ را رقیق (آویشن)، رقیق را غلیظ (خشخاش) و یا لزج تقطیع و تکه تکه (پونه) کند.
- **مسهل:** به کمک حرارت و قدرت نفوذ خود در فضاها و سطوح و عروق و اعماق بدن عمل می کند مانند سنا، گل سرخ ...
- **ملین:** تاثیر کمتری نسبت به مسهل دارد و در معده و امعاء تاثیر می کند مانند فلوس، ترنجبین، شیر خشت، شکر سرخ، تمر هندی ...
- **محلل:** یعنی به تحلیل برنده، دارویی که به کمک حرارت خود اخلاط از موضعی چسبیده جدا می کند و اجزای آن جدا کرده و دفع می کند...

مفاهیم دارویی

- **داروی مفتّت:** دارویی که در آن قوت حاد نفوذه (حرارت) موجود بوده و چون به اخلاط لزجه متحجره برسد آن را ریزه ریزه و نرم کند، مانند حجرالیهود
- **داروهای مدر:** دارویی است که با حرارت و لطافت خود، فضولات را از طریق ادرار، حیض یا شیر دفع می کند، مانند بذر شنبلیله

مفاهیم دارویی

- **مرخی (سست کننده):** دارویی که به کمک حرارت و رطوبت خود قوام اعضای دارای مسامات و روزنه های در هم فشرده را نرم و گشاده کند تا به سهولت و آسانی مواد زائد مجتمع محتبس را خارج نماید مانند **بذر کتان**
- **مزلق (چسبنده):** لغزاننده مواد زائد. دارویی که به کمک خاصیت ملین و رطوبت چسبنده خود تلیین سطح عضو کرده و موجب لغزش مواد محتبس و تحریک دفع شود مانند **آلو بخارا**.

مفاهیم دارویی

- **کاسر الریاح (شکننده بادها):** دارویی که با حرارت و خشک کنندگی خود قوام گازهای حبس شده در اعضا را رقیق ساخته و آن را دفع می کند مانند تخم سداب
- **جالی (جلا دهنده):** یعنی پاک کننده. دارویی که با تحریک رطوبات لزجه جامد موجب دفع آنها از سطح عضو و دهانه های روزنه ها و مسامات می شود مانند ماءالعسل (آب و عسل طبی)

شاد و تندرست باشید

